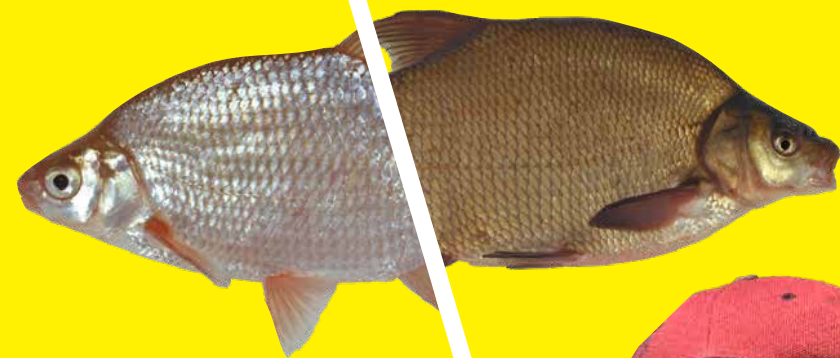

EEN BEETJE VAN ALLEBEI

HYBRIDEN ONDER DE LOEP

Deze hybride is een kruising tussen een brasem en een kolblei.

Zelfs ervaren sportvissers die al heel veel vissen hebben gevangen, stuiten nog wel eens op een exemplaar dat oogt als een mix van twee soorten. Meestal betreft het in zo'n geval een 'hybride' – een kruising van bijvoorbeeld winde en roofblei. Hoe ontstaan deze bijzondere vissen en welke varianten komen het meeste voor?

TEKST: PIETER BEELEN > FOTOGRAFIE: SANDER BOER, GIJS WIJNHOLTS, PIETER-JAN VERHELST EN MARK VAN DER ZOUW

“**H**uh, wat is dit voor een vis?”, hoor ik mezelf nog steeds regelmatig zeggen als ik peinzend mijn net uit het water til. Vaak blijkt de vis in kwestie dan geen compleet nieuwe soort te zijn, maar oogt zijn bouw op een subtiele manier anders – bijvoorbeeld als een blankvoorn met de uiterlijke trekjes van een brasem. Zo'n vis wordt ook wel een hybride genoemd. Onderzoekers komen deze 'vreemde vogels', die ontstaan door een kruising van twee verschillende soorten, steeds vaker tegen. Omdat in sportvismedia nog niet veel over hybridisering is geschreven, leg ik er in dit artikel het één en ander over uit en geef ik een aantal voorbeelden van kruisingen en hun eigenschappen.

ONTSTAAN VAN HYBRIDES

Hybriden kunnen ontstaan als twee of meer vissoorten in dezelfde periode in hetzelfde gebied paaien en daarbij elkaars eitjes bevruchten. De kans daarop is groter naarmate er minder paaiplaatsen voorhanden zijn, waardoor de soorten elkaar tijdens het paaien noodgedwongen opzoeken. Als een water bijvoorbeeld maar één korte oeverzone met riet heeft,

is de kans groot dat meerdere vissoorten die plek gebruiken om hun eitjes af te zetten. Daarbij worden de eitjes (kuit) van de ene soort vervolgens bevrucht door het sperma (hom) van een andere. Niet alle vissoorten kunnen kruisen; soorten die hybridiseren zijn vaak al nauw verwant aan elkaar. Zo zal het een snoek nooit lukken om het kuit van een blankvoorn te bevruchten en hoeven we ook niet op een zwartbekgrondelmeerval kruising te rekenen, maar is bij karpertachtigen wél veel hybridisatie mogelijk (bijvoorbeeld zoals met F1-karpers, zie kader pag. 43). Hybriden zijn over het algemeen onvruchtbaar, waarmee de natuur een eindeloze wildgroei aan kruisingen heeft beperkt.

SCHUBBEN TELLEN

Als je vermoedt een hybride te hebben gevangen maar niet meteen ziet welke oudersoorten deze heeft, kan het helpen om het aantal schubben op de zijlijn te tellen. Meestal zit dat aantal tussen die van de ene en de andere oudersoort in. Houd er rekening mee dat de verhouding in kenmerken van de twee oudersoorten niet helemaal vaststaat: bij een roofblei-

Blankvoorn-alver.

Kolblei-ruisvoorn.

Blankvoorn-brasem.

>> MEEST VOORKOMEND IN NEDERLAND

- Alver-blankvoorn
- Alver-kopvoorn
- Alver-ruisvoorn
- Alver-vetje
- Blankvoorn-kolblei
- Blankvoorn-brasem
- Blankvoorn-ruisvoorn
- Kolblei-brasem
- Kolblei-ruisvoorn
- Karper-brasem
- Karper-kroeskarper
- Brasem-ruisvoorn
- Kopvoorn-serpeling

CEES VAN DONGEN VING TIJDENS DE OPNAMES VOOR VIS TV IN 2019 EEN ROOFBLEI-WINDE

winde zijn de ene keer de windekenmerken overheersend en de andere keer weer die van de roofblei; óf is het precies een 50/50-verhouding. Het precieze uiterlijk kan ook afhangen van het geslacht van de oudersoorten. Zo levert de combinatie van een vrouwelijke beekforel en een mannelijke bronforel een zogenaamde tijgerforel op, maar andersom een luipaardforel. Beide vissen zien er heel verschillend uit. Overigens worden forelhybrides meestal speciaal gekweekt en komen ze in het wild maar heel zelden voor.

SPORTIEVE EIGENSCHAPPEN

Hoewel de meest voorkomende hybride in Nederland nog altijd de blankvoorn-brasem is, blijkt de roofblei-winde met name op de grote rivieren met een flinke inhaalslag bezig te zijn. Vooral die eerste is een echte vechter en een mooie vis om te zien. Roofblei-windes zijn extra interessant voor sportvissers omdat ze op verschillende manieren te vangen zijn: ze hebben de roofzucht van een roofblei en duiken dus vaak op een kunstaa, maar komen vaker dan pure roofblei op voerplekken van witvissers om daar maden weg te snoepen. Niet gek dus dat deze hybride vaak wordt gevangen.

IERS GOUD

Dat een hybride een fraaie sportvis kan zijn en niet zomaar minkukel, weten ze ook in Ierland. Daar is de ruisvoorn-brasem erg populair omdat hij groter wordt dan een ruisvoorn, maar sterker is dan een brasem. Met zijn fraaie gouden glans is deze vis een ware verrijking voor de Ierse sportvisserij. In het kader op pagina 41 zie je welke hybrides het meest voorkomen in Nederland. Herken jij de oudersoorten van de hybrides op de foto's in dit artikel? Het juiste antwoord vind je in de bijschriften.

>> KRUISINGEN SCANNEN

Met het blote oog hybrides herkennen valt lang niet altijd mee, omdat je daarvoor precies moet weten op welke (subtiele) eigenschappen je moet letten. Zelfs deskundigen komen er niet altijd uit. Ook de Vis-sensscanner van de VISsengids-app zal niet altijd het juiste antwoord geven omdat die het resultaat soms naar één soort toe 'forceert'. Zo zal een roofblei-winde al snel als een roofblei worden beoordeeld als de winde-eigenschappen iets minder goed zichtbaar zijn. De app wil dan toch kiezen. In het beste geval geeft de VISsensscanner bij zo'n hybride een resultaat van 50% roofblei en 50% winde, maar de verhoudingen in kenmerken zijn erg divers. Mocht jij niet zeker zijn over een uitkomst en een second opinion willen, mail dan naar info@mijnvismaat.nl. De experts bij Sportvisserij Nederland kunnen er dan nog eens met hun getrainde oog naar kijken.

>> NOG MEER KRUISINGEN...

Naast de genoemde kruisingen in het kader op pagina 41 is van gibel, goudvis, roofblei en winde bekend dat ze kunnen hybridiseren met andere soorten in Nederland, en wel als volgt:

- Gibel x goudvis
- Gibel x karper
- Gibel x kroeskarper
- Winde x roofblei

Bekende kruisingen uit het buitenland zijn volgens de literatuur:

- Winde x kolblei
- Winde x ruisvoorn
- Winde x kopvoorn
- Winde x blankvoorn

POTENTIËLE BEDREIGING

Hoewel hybridisering interessante 'tussensoorten' kan opleveren, is het soms ook een bedreiging voor inheemse vissen. Zo is de zuivere kroeskarper – een inheemse soort in Nederland – de laatste jaren steeds schaarser geworden omdat hij gemakkelijk kruist met goudvis, gibel en karper en de nakomelingen daarvan zich wél kunnen voortplanten. Die geven daarbij op hun beurt de hybride-eigenschappen door, waardoor de kroeskarper genetisch steeds minder zuiver wordt. Helaas geldt de vangst van een zuivere kroeskarper hierdoor tegenwoordig als bijzonder.

>> BEWUST GEKRUISD: DE F1-KARPER

Met name in kleine, afgesloten wateren van hengelsportverenigingen en op *commercials* (particuliere viswateren waarvoor je moet betalen om er te mogen vissen) worden regelmatig zogenaamde F1-karpers uitgezet. Deze hybride is een kruising tussen een karper en een gibel die speciaal voor visvijvers wordt gekweekt (vandaar dat hij ook wel kruiskarper wordt genoemd). Kenmerkend is zijn bovengemiddelde vechtlust en het feit dat hij zich ook in de winter goed laat vangen, daar waar andere karperachtigen dan doorgaans lastig aan de schubben te komen zijn. Baarddraden heeft hij niet. Omdat F1-karpers bij het kweken doorgaans alleen maar pellets krijgen als voer, zijn ze ook in hun latere leven goed met dit aas te vangen. Kruiskarpers die in hoge dichtheden worden uitgezet, concurreren onderling om voedsel. Daar kun je als sportvisser gebruik van maken door regelmatig kleine beetjes te voeren. Heb je eenmaal het juiste voerritme gevonden, dan kun je zomaar een hele reeks kruiskarpers in het net verwachten.

